

ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ ДЕПОЗИТНИХ ОПЕРАЦІЙ КОМЕРЦІЙНОГО БАНКУ

Анотація. Розглянуто особливості обліку депозитних операцій комерційних банків, наведено їх види, також розглянуто синтетичний та аналітичний облік депозитів. Виявлено, що депозит є індикатором довіри людей до банківської системи. Визначено необхідність реалізації ефективної депозитної політики.

Аннотация. Рассмотрены особенности учета депозитных операций коммерческих банков, приведены их виды, также рассмотрены синтетический и аналитический учет депозитов. Выявлено, что депозит является индикатором доверия людей к банковской системе. Определена необходимость реализации эффективной депозитной политики.

Annotation. The features of accounting deposit transactions of commercial banks, their types and synthetic and analytical accounting of deposits were studied. A deposit was found to be an indicator of people's confidence in the banking system. A necessity of implementing an efficient deposit policy was stated.

Ключові слова: депозит, депозитні операції, банк, депозитна політика, аналітичні та синтетичні рахунки.

Відповідно до стрімкого розвитку економіки в цілому, банківська система також розвивається. Відкриття депозитів є першим етапом співпраці банку і клієнта. Отже, депозит – грошові кошти в готівковій або безготівковій формі у валюті України або в інвалюті, які банк прийняв від вкладника або які надійшли для вкладника на договірних засадах на визначений строк зберігання, підлягають виплаті вкладнику відповідно до умов договору [1]. На сьогоднішній день велика частина ресурсів комерційного банку формується завдяки залученим коштам, а не за рахунок власних коштів. Тому розгляд облікових процедур за депозитними операціями та відображення даної інформації у звітності має важливе значення в діяльності банку.

Дослідженням проблем обліку депозитних операцій банків присвячені роботи вітчизняних та зарубіжних вчених. Значну увагу даному питанню приділяли такі вчені, науковці та практики, як Гальчинський А. С., А. Маршал, А. Сміт, М. Алексеєнко, О. Барановський, М. Савлук, А. Мороз, О. Огієнко. У своїх працях вони розглядали економічне значення депозитних операцій, їх вплив на ресурсну базу банку, технологію проведення депозитних операцій із фізичними та юридичними особами та аналіз і облік цих операцій. Варто зазначити, що питання, яке стосується обліку депозитних операцій, все ж таки потребує більш детального дослідження.

Метою дослідження є розгляд особливостей обліку депозитних операцій банків.

Об'єктом дослідження є депозитні операції банку.

Предметом дослідження є облікові процедури за депозитними операціями в банках.

Стратегічним напрямом розвитку економіки України є акумулювання достатньої кількості депозитних ресурсів та розробка оптимальної депозитної політики.

Специфіка банківської установи як одного з видів комерційного підприємства полягає в тому, що переважна частина його ресурсів формується не за рахунок власних, а за рахунок позикових засобів. Головними їх видами на сьогоднішній день є саме депозитні операції. Щодо рівня розвитку українського суспільства, банківської системи загалом та конкурентоспроможності комерційних банків у останні роки значно підвищився.

У свою чергу, депозит є індикатором рівня довіри населення до банків, виявляє рівень доходу громадян, адже його зростання забезпечує збільшення коштів на заощадження. Операції із залучення банком коштів на депозит є пасивними депозитними операціями, активними вони виступають тільки на міжбанківському ринку. Облік депозитних операцій регулюється постановами НБУ та правилами обліку доходів і витрат банків та діляться на два рівні: синтетичний та аналітичний.

Синтетичний облік ведеться у грошовому вираженні та надає загальну інформацію про депозитну операцію. Аналітичний облік – система деталізованої інформації про депозитну операцію, на кожному з яких є окремий рахунок, номер, має параметри: вид, тип вкладу, термін дії, строк закінчення угоди, тип контрагента, відсоткову ставку [2].

Велику роль відіграє внутрішній контроль за депозитами, який виконується згідно з Положенням про організацію бухгалтерського обліку та звітності у банківських установах України [3]. Банки повинні визначати процедури внутрішнього контролю, забезпечувати перевірку первинних документів з відкриття і реєстрації депозитних рахунків, операцій з вилученням коштів з депозиту, нарахування відсотків, їх сплати клієнтами.

Депозити, що застосовуються у практиці банків, відрізняються залежно від строків, умов внесення і вилучення коштів, сплати відсотків, а також можливостей отримання пільг за активними операціями з банками.

Класифікація вкладів (депозитів) здійснюється за різними ознаками, основними серед яких є:

вид і статус вкладника;

термін вкладу.

За першою ознакою розрізняються вклади юридичних і фізичних осіб, резидентів і нерезидентів.

депозити до запитання;
депозити на визначений строк (строкові);
ощадні вклади [3].

Депозити до запитання, або платіжні депозити – це кошти, що знаходяться на поточних рахунках і використовуються власниками для здійснення платежів (розрахунків) на користь третіх осіб через використання готівки або розрахункових інструментів. За цими депозитами банки або зовсім не сплачують відсотки, або запроваджують за ними низькі відсоткові ставки. Особливістю цього виду депозиту є те, що власник рахунка будь-якої миті може вилучити кошти. Тому банк повинен мати високоліквідні активи за рахунок зменшення частки менш ліквідних активів, але таких, що дають високі доходи [3]. Це пояснюється тим, що банки несуть дуже великі витрати, обслуговуючи платіжні рахунки, за якими обліковуються ці депозити.

Найбільш стабільними під кутом зору прогнозування рівня залишків і визначення термінів повернення коштів є строкові вклади (депозити).

Строкові вклади (депозити) – це гроші, які розміщуються їх власниками у банку для зберігання та зараховуються на відповідні депозитні рахунки на визначений термін із виплатою обумовлених процентів. Комерційний банк зацікавлений у залученні вкладів на визначений термін, тому що вони є стабільними й дають змогу банку використовувати кошти вкладників протягом тривалого часу [3].

Строкові кошти суб'єктів господарської діяльності обліковуються за рахунками 2-го класу розділу 26 "Кошти клієнтів банку" Плану рахунків бухгалтерського обліку банків України. Рахунки цього розділу групуються за двома основними ознаками:

за характером клієнтів банку (суб'єкти господарювання чи фізичні особи);
за терміном депозитів (кошти до запитання і строкові кошти).

Порядок відкриття депозитних рахунків у національній та іноземній валюті, а також поточних бюджетних рахунків у національній валюті України та проведення операцій за ними регулюється чинним законодавством України.

Усі особові рахунки вкладників підлягають реєстрації як у бухгалтерії, так і в депозитному відділі банку. Датою відкриття депозитного рахунку є дата надходження грошових коштів на депозитний рахунок. Юридичні особи мають право перераховувати кошти на депозитний рахунок тільки з поточного рахунку, а фізичні особи – перераховувати з поточного рахунку або вносити кошти готівкою [4].

Саме низький рівень власного капіталу українських комерційних банків посилює значення залучених через депозитні рахунки коштів у процесі формування ресурсної бази банківських інститутів, та визначає необхідність реалізації ефективної депозитної політики у системі банківського менеджменту. Облік депозитних операцій здійснюється кожним банком відповідно до власного плану рахунків. Депозитна політика повинна бути взаємопов'язаною із кредитною політикою і забезпечувати реалізацію останньої. Саме такий підхід на сьогодні може забезпечувати ліквідність, фінансову стійкість і одночасно прибутковість комерційного банку.

Отже, на сьогоднішній день депозити – це спосіб зацікавити клієнта в отриманні подальших послуг комерційного банку, тому банки удосконалюють облік та контроль з кожним роком. Також, можна визначити, що саме депозити є одним з головних видів пасивних операцій, тобто є основним ресурсом для проведення активних кредитних операцій. Варто зазначити, що депозити відіграють значну роль у формуванні політики банку. Незважаючи на постійне дослідження даного питання та його вивчення, воно все ще потребує подальшого розгляду.

Наук. керізн. Глебова Н. В.

Література: 1. Дмитрієва О. А. Оптимізація депозитної діяльності комерційного банку / О. А. Дмитрієва // *Фінанси України*. – 2008. – № 5. С. 34–36. 2. Черевин Н. В. Депозитна політика банків України, облік депозитних операцій // [Електронний ресурс] / Н. В. Черевин, Л. М. Гуріна Режим доступу : <http://eztuir.ztu.edu.ua/1988/1/49.pdf>. – Назва з екрану. 3. Глебова Н. В. Облік у банках : навч. посібн. / Н. В. Глебова. – Х. : Вид. ХНЕУ, 2009. – 304 с. 4. Кіндрацька Л. М. Бухгалтерський облік у банках України / Л. М. Кіндрацька. – К. : КНЕУ, 2004. – 636 с.